

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG”

<p>Abonnementsprijs per jaar: ☐</p> <p>Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling f 1.50</p> <p>Voor Oost-Indië en het Buitenland „ 4.—</p> <p>Afzonderlijke nummers „ 0.05</p>			<p>Prijs der Advertentiën: ☐</p> <p>Per regel f 0.15</p> <p>Bij plaatsing van 500 regels „ 0.12 1/2</p> <p>„ „ „ 1000 „ „ 0.10</p>	
--	--	--	---	--

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.

Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — De gelegenheid tot studie in de talen van den Archipel in Nederland. — Perskroniek. — Uit de O.-I. Mail. — Wat de Inlander zegt. — West-Indië. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Litteratuur Overzicht. — Leeszaal. — Ingezonden. — Naamlijst. — Officiële Berichten. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Volgens ontvangen mededeeling van het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond, werd ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederlandsche bezitting Curaçao, ontvangen eene gift van Hare Majesteit de Koningin, ten bedrage van f1000, en van Hare Majesteit de Koningin-Moeder f300.

Voor datzelfde doel werd bij het Hoofdbestuur van de vereeniging Oost en West ontvangen:

Vroeger ontvangen f 434.00

Totaal . f 434.00

Ten behoeve van het Ondersteuningsfonds van de Vereeniging „Oost en West”:

Vroeger ontvangen f 93.00

Totaal . f 93.00

Voor de opgave, E. VAN ASSEN, Secr.

De gelegenheid tot studie in de talen van den Archipel in Nederland.

„Taal is macht” — plaatste wijlen de heer K. F. Holle, Adviseur honorair voor Inlandsche zaken, desijds als motto boven eene voorrede bij de „Pagoeneman Soenda djeung Wolanda” (Soendaasch-Hollandsche samenspraken) van Raden Rangga Karia Winata en schreef hij over de kennis der Inlandsche taal door Europeanen o.a. het volgende:

Iemand, die eene Inlandsche taal vlot spreekt, d.w.z. met het juiste accent en den echten draai, is dadelijk met den Inlander op een heel anderen voet, en slechts een paar woorden of zinnen zijn genoeg om hem, zelfs in afgelegen streken, niet als vreemdeling te doen beschouwen; hetgeen niet alléén maakt, dat de Inlander minder schuchter is, maar ook in zijn houding veel beleefder; want zoo redeneert hij denklijk onwillekeurig: „die mijnheer spreekt goed mijn taal, dan kent hij ook mijn adat en moet ik die in acht nemen.”

Voeg daarbij, dat iemand, die een taal brabbelend spreekt, altijd iets onbehulpens heeft, vooral in de oogen van min ontwikkelden, dan springt nog meer in het oog, hoe noodzakelijk het is, een Inlandsche taal goed te spreken, wil men met den Inlander vertrouweijk omgaan en spoedig den noodigen invloed op hem krijgen.

En dit ge.dt even goed voor ambtenaren, als voor particulieren.

Een enkel staaltje om het vorenstaande op te helderen.

Eenige Europeanen bezochten eens een bergstreek in de Soendalanden, waar men zoo goed als geen Hollanders had gezien.

Onderweg kwamen zij eene vrouw tegen, die naar de rivier ging om rijst te wasschen. Een der heeren knoopte, al loopende, een gesprek met haar aan over eenige zaken, rakende den landbouw. Na een 100 passen meegeloopen te hebben, sloeg de vrouw den weg in naar de rivier, waar een paar andere vrouwen bezig waren en hoorden die heeren het volgende gesprek: „Hebt gij met dien Hollander gesproken?” „t Is geen Hollander, maar iemand aus wij”, was het antwoord.

Wil men sprekender bewijs van het nut, dat er in gelegen is een Inlandsche taal vlot te spreken?

Jaarlijks gaan tal van jongelieden naar Nederlandsch-Indië om er een werkkring te zoeken in 's Lands dienst als ambtenaar bij de rechterlijke macht, bij het binnenlandsch bestuur, bij het ooschwezen, bij den waterstaat en 's Lands burgerlijke openbare werken, bij het mijnwezen, als veearts, verder in het leger, in den handel en in de culturen.

Voor die personen is kennis der landstaal eene noodzakelijke vereischte.

Civiele ambtenaren en officieren moeten, althans in het maleisch, examen doen. Dezen vangen hunne Indische loopbaan aan, behoorlijk in die taal onderlegd. Voor hen is het geene moeite om later, door eigen studie, zich verder daarin en ook in de aanverwante talen te bekwaren.

Voor andere categoriën van ambtenaren is kennis van eenige landstaal niet als voorwaarde gesteld.

Jongelieden, die op eene landelijke onderneming of in een handelshuis eene betrekking hebben erlangd, zien al spoedig in, hoe lastig het is, wanneer men zich niet kan uitdrukken in de taal van hen, met wie zij werken moeten.

Het niet verstaan van de landstaal heeft dikwijls voor den Europeaan onaangename gevolgen gehad.

Door den Inlander verkeerd begrepen, schrijft hij het niet terstond opvolgen van een bevel toe aan onwil. Dat stemt hem niet gunstig voor zijne bruine ondergeschikten, die hem van den weeromstuit ongetwijfeld schuw aankijken. Hij krijgt niet zooveel van hen gedaan als zijne collega's, die wél de landstaal verstaan en spreken.

Ten slotte maakt hij zich onmogelijk; „kan niet met Inlanders omgaan”, krijgt hij op zijne conduite en moet naar een anderen werkkring omzien.

Voor hen, die in den handel gaan, is het voldoende, als zij het beschaafde maleisch van Java spreken. Kennis van de taal der maleische

klassieken — het maleisch van Rijau of Malakka — is geheel overbodig. Dikwijls zal men op Java zelfs niet geheel begrepen worden.

Doch de geëmployeerden op landelijke ondernemingen gaan steeds om met aborigenes uit de volksklasse, die slechts hunne landstaal kennen, en moeten zich voldoende in de taal der streek, waar zij werkzaam zijn, kunnen uitdrukken.

Dat velen van hen zonder eenige kennis van eene Inlandsche taal naar Nederlandsch-Indië gaan, is hun te vergeven; de gelegenheid om zich op Inlandsche talen toe te leggen is in Nederland niet zéér ruim.

Aan de Leidsche Universiteit zijn leerstoelen voor de javaansche en maleische talen en een lectoraat voor het soendaneesch. Bovendien is er een privaat-docent voor het oud-javaansch; maar met de taal, waarin de *Pararaton* en de *Nagara kretagama* geschreven zijn, komt men bij den hedendaagschen Kario, Tjokro, Wongs niet héél ver.

Aan de gemeentelijke Academie en aan de Handelsschool te Amsterdam is respectievelijk een privaat-docent en een docent voor het maleisch verbonden.

Verder bestaat er gelegenheid om aan de Rijks Hoogere land-, tuin- en boschbouwschool en aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen maleisch en javaansch te leeren, terwijl aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda door een burgerleeraar aan de cadetten les in het maleisch wordt gegeven.

Vermelding verdient ook de partikuliere inrichting voor voortgezet handelsonderwijs te Amsterdam, aan welke instelling de begaafde en energieke Maleier, Dr. Abdoel Rifa'i, arts een cursus voor de taal zijner vaders heeft geopend.

Toen de Indische Instelling in Delft nog bestond, werd er college geven, behalve in het maleisch en de op Java gesproken talen: het javaansch, soendaneesch en madoereesch, bovendien in het makassaarsch, boegineesch en battaksch.

Met gemelde instelling verdween ook de gelegenheid om de laatstgenoemde vier talen hier te lande te beoefenen.

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk, dat de Nederlandsche Regeering nog véél kan doen, om de studie der Inlandsche talen te vergemakkelijken.

Nederlandsch-Indië dankt zijne Ingenieurs aan de Technische Hoogeschool in Delft, en het moet wel verwondering baren, dat hun geene gelegenheid wordt gegeven om reëls gedurende hunne technische studiën zich te oefenen in de talen, waarvan zij zich later moeten bedienen om tot het werkvolk te spreken.

Het strekt Nederland zéér zeker tot eer, dat men in Groningen en Utrecht onderricht in het gotisch, angelsaksisch, middelhoogduitsch krijgen kan, maar candidaat-Indische ambtenaren komen slechts in Leiden terecht, wanneer zij aan eene academie willen studeeren.

Het zal daarom geene luxe zijn, indien ook deze twee hoogeschoolen in het voorrecht der sleutelstad mogen deelen. De juristen zijn, dank aan het bestaand tekort aan rechterlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, hetwelk met den dag toeneemt, thans vrijgesteld van het Indisch of van het aanvullingsexamen. Doch er zal ook eenmaal een tijd aanbreken, dat die vrijstelling ophoudt.

Dat de rechters de taal der justiciabelen niet behoeven te kennen en dat er geene officieele tolken aan de Inlandsche rechtbanken verbonden zijn, is, op zijn zachtst uitgedrukt, vrij zonderling.

Is het dan niet zaak om hun aan de Universiteit, waar zij den meestertitel hebben verworven, gelegenheid te geven zich voor het aanvullingsexamen te bekwamen?

Aan het soendaneesch, eene taal, welke gesproken wordt in een groot deel van Banten, van Batavia, van Cheribon, van Pekalongan, van Banjoemas en de geheele residentie der Preanger regentschappen, is tot dusverre weinig aandacht geschonken.

Daar men in West-Java een groot aantal landelijke ondernemingen aantreft, verdient het aanbeveling om aan de Rijksinrichtingen van landbouwwonderwijs te Wageningen ook het soendaneesch te doceren.

Oudtijds stelde men geene hooge eischen aan de geëmployeerden op de suikerfabrieken en andere ondernemingen van landbouw. Schrijver dezes heeft vóór ongeveer een kwart eeuw een administrateur van eene suikerfabriek gekend, christen ambonnees, gewezen *djajèng sekar* (zoogenaamde strikruiter), die van het Nederlandsch slechts de woorden ja, neen, ikke, Uwe, meneer en mevrouw kende en naar javaansch gebruik vóór de namen zijner Europeesche ondergeschikten het woordje *si* plaatste: *si Klap*, *si Dijk*, *si Velsing*, enz.

De tijden zijn echter veranderd; lajin dahoe, lajin sekarang. Van hem, die eenmaal, als beheerder, aan het hoofd eener onderneming zal staan, vergt men tegenwoordig, naast eene wetenschappelijke opleiding, voldoende kennis van de volkstaal.

's-Gravenhage, November 1908.

J. J. MEIJER.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Standaard* over het koloniaal debat. — *Blanda* in de *Controleur* over hetzelfde onderwerp. — Atjeh-correspondentie in de *Nieuwe Courant*.

De *Standaard* geeft van de welbekende hand de volgende schets van het koloniaal debat.

„Nu alle stukken, rakende het parlementaire steekspel, zegt het blad, inzake de Indische Begroting ter tafel liggen, en 't oordeel van de andere partijen over de uitkomst van dit speekspel bekend is, mag onzerzijds dankbaar erkend worden, dat het weeroptreden van Minister Idenburg bleek een winste, niet alleen voor het Kabinet, maar evenzoo voor het land en voor onze Archipel, te zijn geweest.

Hij maakte zijn carrière zoo wondersnel. In 1901 nog kapitein van het Oost-Indische leger, toen lid der Kamer, in 1907 Minister van Koloniën, in 1905 gouverneur van Suriname, en nu in 1908 is hij reeds weer als Minister gezeteld in het Departement op het Plein. En wat nog meer zegt, in die korte jaren heeft hij aller hart veroverd. Veroverd niet door zich zijn belijdenis te schamen, of op het stuk van beginselen te transigeeren, maar door den stillen ernst van zijn optreden, zijn moedig doorfasten waar plicht gebod, zijn groote kennis van zaken, en zijn innemend altoos vlottend woord.

Het is zoo, veel harde strijd bleef hem gespaard. Op Koloniaal gebied zijn de partijen tot een stilzwijgend accoord gekomen. De antichristelijke neiging, die jarenlang ons Koloniaal bewind beheerschte, is tot zwijgen gebracht. En terecht kan Idenburg er op wijzen, dat zijn voorganger, Minister Fock, schier in alles de bewindvoering van 1905 had voortgezet.

Maar ook al rekenen we hiermee, ontkend kan toch niet, dat er ditmaal over onze Kolonie in den Archipel een vrij heftige strijd, en in Indië en hier te lande onbrand was. Stemmen gingen reeds op, of de Gouverneur-Generaal niet moet worden teruggeroepen. De eer van den Nederlandschen naam scheen bij de exploiten

van ons Indisch leger op het spel te staan. En een oogenblik scheen het, alsof men desnoods den Minister er aan gewaagd zou hebben.

En wat is nu van dien boezen aanval overgebleven?

Zeker, de eerste aanval was fel. Er is in eersten termijn zelfs op een toon over ons koloniaal bewind gesproken, die de eere van onzen vaderlandschen naam bij het buitenland in discredit kon brengen.

Maar wat bleef van dat alles over, toen Idenburg met zijn rede van drie uur over dezen aanval recht had gedaan? Terstond voelde heel de pers, dat met deze ééne redevoering het pleit voor den Minister gewonnen was. De replieken waren zwakke napleidoelen, omdat men toch iets zeggen moest. En wat het opmerkelijkst was, zelfs de teistgetroffenen bleven tegenover den Minister in goed humeur.

Dit dankt Idenburg aan de zachtheid van zijn karakter, aan de mildheid van zijn toon, aan de sympathie, die zijn spreken wekt.

En toch, toe gaf hij niets.

De Gouverneur-Generaal is met eere gehandhaafd, ons leger is van blaam gezuiverd, en de zelfstandigheid van het Gouvernement is met vaste hand gemaintineerd." Dr. Kuyper is dus over den Minister van Koloniën tevreden.

Anders oordeelt *Blanda* in de *Controleur*.

„Gelukkig, roept hij uit, die verlooning hebben we voor dit jaar dan weer gehad! Meer nog dan vorige jaren is het ditmaal geweest: *much ado about nothing*. Welke voorstellingen had men dit jaar — en aanvankelijk op goede gronden — zich al niet van dit debat gemaakt! En de uitkomsten? Pover! Hoe zijn we in onze verwachtingen teleurgesteld geworden, al hadden we het den laatsten tijd al zien aankomen, hoe t wel weer loopen zou. t Bruisende stroompje vervloeid in dorre zandvlakte.

Voor de zooveelste maal is weer eens op klare wijze aan het licht gekomen, dat Indië buiten de bestuurs capaciteit onzer volksvertegenwoordiging ligt; voor de zooveelste maal is de grondwettelijke fout van de toewijzing der wetgevende bevoegdheid en van het budget-recht voor Indië aan deze staatsmacht zich weer komen wreken. Toen we zooveel weer de jaarlijksche parlementaire vertooning te aanschouwen kregen van: God zegene den greep, d.i. van de vaststelling der Indische begroting door een Kamer, die, als voor 95 à 96 pct. uit der zake onkundigen bestaande, daartoe onbevoegd is, toen hebben we weer naar de lucht gegrepen om ons vast te houden.

Waarom toch die jaarlijksche woordenvloed, die eindeloze woordverspilling, waarmee toch niets bereikt wordt, wat dit jaar nog iets duidelijker nog gebleken is dan vorige jaren. Men komt geen stap verder. De partijen van het behoud met den minister aan 't hoofd vormen telken jare een beschermend kringetje, een onverbreekelijk cordon om de aangevallen punten heen en..... de oppositie kan weer onverrichter zake inrukken. Zoo blijven we ten aanzien van Indië in hetzelfde vicieuse cirkeltje omtollen. Principieele veranderingen komen er niet. Van elk jaar zijn de *Handelingen* een hernieuwde uitgave van die van het voorafgaande jaar. 't Wordt zoodoende een rimram, een eeuwig herkauwen van wat reeds tot verveens toe gezegd is, met den troost, dat het komend jaar weer precies zoo zal zijn. We hadden haast geschreven: hoe is het mogelijk, dat de oppositie in de Kamer, wetende wat het geeft, er den moed niet bij verliest en het opgeeft. Maar we bedenken ons, want met de oppositie, ten behoeve der koloniën in de pers gevoerd, staat het **precies eender geschapen**. We zouden onze over langer dan tien jaren in dit blad voor Indië geschreven strijd-artikelen nog eens stuk voor stuk herplaatsen kunnen zonder vrees van niet meer actueel te zijn.

De eenige variatie in 't Indisch debat is dit, dat zich jaarlijks een of meer nieuwe strijdpunten voordoen, zooals b.v. dit jaar het geval was met de kwesties van het beleid inzake Atjeh en Sumatra's Westkust, waaromheen de behoudende partijen echter bijtijds weer hun bewakingsposten uitzetten, om ze voor overrompeling te bewaren. Er is maar één enkel lichtpunt, dat dit, in een eenigszins afzienbare toekomst, anders zal kunnen worden. En dit is de bewustwording van Indië zelf, het warm worden van den inlander voor zijn lot en zijn komen tot daden-drang.

Afwezig zijn zij, om wier behandeling het gaat, over wier lot beschikt wordt. Indië wordt

nog maar steeds buiten de Kamer gehouden, alsof de tijden sinds 1848, toen de grondwet den grootst mogelijken invloed over Indië aan de staatsmacht toeweest, niet veranderd waren. Eenige jaren geleden was dit tenminste nog een kwestie. Niemand, die zich nu nog aan de anomalie schijnt te stooten. We weten nu wel dat, door Indië in de Kamer te brengen, de zaak niet opeens gezond of geheel in 't reine zou zijn, maar van een gunstigen invloed zou de maatregel toch wel zijn, en bovendien er zou recht door worden gedaan aan Indië, dat in de Kamer hoort, omdat daar over zijn lot beslist wordt. Nu ziet men een Boogaardt, een van Nispen, een de Waal Malefijt de lakens uitgeven. Kan het onbehoepener?

Bij het trio van Indische behoeften: irrigatie, educatie en emigratie, dus ook nog dit: representatie."

Vervolgens merkt deze schrijver op:

„Van zijn geavanceerdheid deed de afgevaardigde voor Breda blijken door zijn verklaring: niet veel goeds te zien in den onlangs opgericht Javanenbond.

De man vermoedde, dat die Bond (*Boedi Oetomo*) eigenlijk het werk was van Europeesche onruststokers. Echt, zulke vermoedens! En toch schuilt hierin ook iets waars. Want met die onruststokers zullen wel mede bedoeld zijn degenen, die b.v. door *Handelsblad* e.s.: pessimisten, door een Boissevain: lasteraars en kwaadsprekers, door een Lohman: kortzichtigen, door de *Java-Bode*: kwaadsappige vader anders, en zool meer worden geheeten. En nu zal het wel een waarheid zijn, dat de aldus betitelde kampioenen voor Indië en tuchtmeesters van het eigen vaderland, door hun jarenlang rusteloos strijden en kapitellen rechtstreeks veel tot de onwaking van den inlander en middelaijk alzoo tot de nationale beweging onder de Javanen zullen hebben bijgedragen.

Alles doet nu aan „koloniale ethiek", en men heeft het druk over de „rechten van den inlander." Maar nu die inlander blijk begint te geven ook van zich af te willen spreken en voor eigen lot warm te worden, zou men wel gaarne den domper op de beweging zetten, omdat men daarin „weinig goeds ziet." De resident van Ande van Djoktja wikte wel vergunning geven tot het houden van het Javanencongres op zijn standplaats, maar dan moest de jonge beweging het woord „bond" vervangen door „vereeniging." Echt weer, niet waar? Toen indertijd dr. Snouck Hurgronje het loffeljk voorstel deed om, bij wijze van proef, de regenten van Ngawi en Serang, die beiden het eind-examen H.B.S. hebben afgelegd, tot hoofd van plaatselijk bestuur te benoemen, werd daar tegen door de heeren residenten, die daardoor onder hun duiven geschoten zagen, ongunstig geadviseerd. De rechten van den inlander! Ja, in theorie!

Belachelijk is het, zulk een kleinzielige, benepen tegenstand te bieden aan een beweging, waarvan nu reeds met bijna zekerheid kan worden voorspeld, dat zij van de grootste beteekenis zal worden voor onze koloniale geschiedenis. Trouwens, die tegenstand was wel te verwachten, want ook hij valt in de lijn der historie; hij is inhaerent aan alle evolutie.

Verblijvend was het, te mogen vernemen, dat ook ten deze de minister het anders schijnt te verstaan en zijn denkbeelden ook op dit stuk een andere richting uitgaan, dan die der uiterst verlichte begrippen van een Boogaardt. 't Zal ook maar geraden zijn, dat de regeering er anders over denkt, anders zal de Javanenbond straks geheel zijn eigen weg gaan. De voorzitter van het Javanencongres vergeleek zichzelf met een vaccinateur, die nu reeds sedert twee jaar aan 't inenten is geweest en die thans de pokken ziet opkomen. Dit beeld is treffend, want het zou wel eens spoedig kunnen blijken, dat deze politieke vaccinatie even snel ingang vindt en populair zal worden als de medische, zoodat het handjevol vaccine-bestrijders à la Boogaardt ook tegenover deze weerloos komen te staan. Nu alvast maken ze daartegenover reeds een mal figuur."

„En hiermede hebben we", schrijft *Blanda* ten slotte, „dan van onzen kant ook iets over het Indisch debat geschreven. We moesten er toen ook wat van zeggen. Over al het overige zullen we maar zwijgen. Dat hebben we verleden jaar en vóórverleden jaar, en vóór twee, drie jaren enz. ook al eens gehoord en zullen we vermoedelijk, als er niets tusschenbeide komt, in verloop van tijd nog wel eens gerepeteerd

krijgen. Gehuld dus maar. Ook over de discussies, waarmee zóóveel op het spel heette te staan, maar die geëindigd zijn met het effect van doovende nachtkaarsen.

„Sloosom is, dat voor Indië het oude spul met den ouden spullebaas inclus, weer behouden blijft.

Ja, toch ook dit nog: de minister zei, dat hij het „Boek van Siman, den Javaan”, niet gelezen had. Men kon niet alles lezen! Dat is waar. Maar Excellentie, zóó'n boek, zóó'n aanklacht en dan het aanbod aan de regeering erbij, om de bewijsstukken te willen overleggen! Dat geeft toch wel eenig verschil van differentie, zouden we zoo zeggen.”

In zijn 177sten brief deelt de bekende Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant* mede dat hij dit land van beloften, onder Swart beloofd Atjeh dit inderdaad te worden, gaat verlaten. Hij zegt:

„Dit schrijven, loopend over 10—23 October, zal het laatste nummer zijn, dat als „Uit Atjeh” betiteld wordt. Van nu af aan zullen deze opstellen „Atjeh-kroniek” heeten.

De omstandigheden willen toch, dat wij voortaan de Atjeh-zaken vanuit de verte bezien. Het zal den kijk zeker niet minder breed en objectief maken; de relaties leveren voort de noodige bijzonderheden. Wij hopen dus in 't vervolg evenzeer ten genoegen van Redactie en lezers te werken als tot dusver.

En een „Atjeh-kroniek” zal voorshands wel verre van overbodig zijn. Uit de hier ontvangen begrootingsstukken blijkt, hoe de Atjeh-quaestie nog immer voor regeering en parlement de bijna-allesbeheerschende is. Geen wonder: niet alleen houdt Atjeh nog een groot deel van het leger vast en stelt het reeds daardoor hoge eischen aan den samensteller van het budget, maar er is in het laatste jaar zoo ontzettend veel in verband met Atjeh voorgevallen! Wanneer de teekenen niet bedriegen, dan mag worden verwacht, dat de a.s. parlementaire debatten weer zullen staan in het teken van Atjeh. En hoezeer wij 't ook anders wenschen, zeer waarschijnlijk zal dit nog wel eens of meermalen het geval zijn.

In zulke omstandigheden is er dus nog aanleiding te over, voor de Atjeh-quaestie zeer bijzondere aandacht te vragen, zelfs al blijft het in Atjeh gaan als in het laatste halfjaar, waarin de toestanden schier met den dag verbeterden. Hetgeen — en hierop wenschen wij eenigen nadruk te leggen, om niet mee te helpen tot het voeren van een politiek die van het eene uiterste in het andere vervalt — niet beteekent, dat nu opeens weer alles in het reine is.

Het aantal waarschuwendende feiten is nog groot. Ondanks toch de poeasavadsigheid als vanzelf tot mindere actie leidt, zoo zijn er in de laatste veertien dagen nog een goede anderhalf dozijn verzetsmensen gesneuveld en bekwamen de patrouilles of de bij deze behoorende dragers een tiental gewonden, o.w drie zeer ernstig. In een gewest, waar zulke dingen voorvallen, mag men toch den toestand nog verre van normaal noemen.”

Sprekende over de belastingpolitiek zegt hij: „Ongetwijfeld zal deze zaak een punt van ernstig overleg uitmaken tusschen den tegenwoordigen gouverneur en den heer Lieftrinck, wiens komst nog altijd vertraagd wordt. Een goede regeling van het belastingvraagstuk, — n.l. zulk een, dat de financiën zoo onder controle worden gesteld, dat de lands-inkomsten (lees in dit geval: landschapsinkomsten) in ruime mate kunnen strekken ten bate van de ontwikkeling van land en volk — in verband met de agrarische maatregelen. — dit alles tezamen genomen wordt thans beschouwd als de sleutel, waarmee de poort tot de volkomen Atjeh-bevrediging zal worden ontsloten.

Dat moet echter meer worden dan een brokje gelegenheidsretorica. De raad van Indië, die meestal zijn medewerking verleende tot maatregelen, die of te vroeg (in 1881) of te laat (in 1896) werden genomen, moet minstens kennis dragen van de beteekenis van het hier omschreven stelsel, — een werkelijk bestuursstelsel. Vandaar de opdracht aan een, in dit geval wel het meest competente, zijner lieden, „zich in Atjeh door persoonlijke waarneming te oriënteren, de bestuursactie met den gouverneur te bespreken en eventueel voorstellen in te dienen.” Slechts op deze wijze is eenheid van beginselen tusschen het centrale en gewestelijke

bestuur te verkrijgen en te behouden; — een eenheid, die in de laatste vier en een half jaar te wenschen liet, en welks gemis ons niet meer mag verrassen.

De taak, die Lieftrinck in Atjeh komt vervullen, zal uiteraard een tijdelijke, ja eenigermate zelfs een lijdelijke zijn. Hij komt meer om te constateeren dan om te onderwijzen. Hoewel wij betreuren, dat de gevolgen van een ongeval hem nog steeds beletten zijn bestemming te volgen, deze ongewenschte omstandigheid heet tenminste het nut, dat ze doet zien, hoe in Atjeh geen oogenblik op den regeeringscommissaris wordt gewacht. De gouverneur, die precies weet wat hij wil, en wien het slechts faalt aan de noodige materiele middelen om sommige bestuursmaatregelen zoo spoedig en intensief toe te passen, als hij wel zou willen, gaat zijn gang.

Dit is een aldoend antwoord aan hen, die begin September terstond gereed waren met het woord „dwarskijker” op den heer Lieftrinck toe te passen.”

Voor hen, die over Atjeh uit de dagbladliteratuur hun kennis moeten putten, is het heengaan van dezen correspondent een groot verlies. Het kan niet anders of de waarde zijner adviezen zullen door zijn vertrek er onder moeten lijden.

Uit de O.I. Mail.

Namen wij verleden week zonder commentaar een uittreksel over uit de drie achtereenvolgende artikelen van *Soeatan Mohamid Salim*, „Een nabetrachting over den Opstand ter Sumatra's Westkust, in het *Bat. Nieuwsblad* opgenomen, met de jongste mail ontvingen wij van iemand, die 't weten kan, van ginds de waarschuwing: geen geloof te hechten aan deze uitlatingen van den ontslagen hoofddjaksa van Riouw, die in de Padangsche Bovenlanden zóó in den kijker is geloopt, dat hij naar Batavia gevlucht is. Dit stuk hangt van leugens aan elkander. Om maar één hoofdpunt te noemen: „Er werd geen enkele vrouw voor de belastingkwestie in de gevangenis opgenomen.” Het bestuur zal dan ook een klacht wegens laster tegen den schrijver indienen.

Wat ons hierbij zeer verwondert, is, dat een ernstige redactie, als die van het *Bat. Nieuwsblad*, dan zulk geschrijf als hoofdartikel plaatst.

Boedi Oetomo.

De correspondent van het *Bat. Nieuwsblad* te Karang Anjar schrijft:

„Nog in geen der bladen las ik de officieele mededeeling, dat de heer Raden Toemenggoeng Ario Tiro Koesomo, regent van Karang Anjar, hem aangeboden voorzitterschap van de vereniging Boedi Oetomo heeft aanvaard.

Boedi Oetomo wensch ik met dit besluit van den regent van harte geluk. Een van de eerste dingen, die de regent thans als voorzitter van Boedi Oetomo zal aanpakken, is een afdeling te stichten ook te Karang Anjar.

In een onderhoud, dat ik onlangs met hem had, deelde hij mij mede, dat hij het voornemen had den 9en November een vergadering te beleggen, voornamelijk voor de priaji's, maar open voor iedereen, om daarop te bespreken doel en streven van Boedi Oetomo, in te leiden door een lezing van den heer Raden Mas Sasro di Prodjo, assistent wedono van Kedoeng Wringin, die op het djokiasche congres den regent heeft vertegenwoordigd, naar de lezer zich misschien zal herinneren. De regent hoopt door deze vergadering te komen tot de vorming van de afdeling Karang Anjar.

De vergadering zal ongetwijfeld worden bijgewoond door het grootste aantal der priaji's in dit regentschap. En ik geloof, dat den 9en November ook Karang Anjar zijn afdeling zal hebben. Het mooie voorbeeld van onzen zoo hooggeachten regent kan niet nalaten invloed uit te oefenen.”

Rijtschaarschte ter Sum. Westkust.

Er schijnen zware tijden in aantocht te zijn voor een deel der Padangsche Bovenlanden.

Aan de *Sum. bode* werd meegedeeld, dat in de afdeelingen Agam, Batipoeh en X Kota en Tanah Datar, hier meer, daar minder, gebrek aan rijst, het hoofdvoedingsmiddel der bevolking, heerscht.

Het is waar, in andere streken is er nog genoeg, maar het gebied, waar de schaarschte heerscht, is zóó uitgebreid en vooral zóó zwaar

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.

TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG

Groote keuze

Wollen en Donzen
DEKENS.

MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

DAMES VERLANGT

ge een heldere Wasch, stuurt haar dan naar de Stoom-Wasch- en Strijkinrichting

„BLEEKLUST”

Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.

**BEDIENING VLUG EN ACCURAAT
CONDITIËN BILLIJK.**

Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,

**Bleekerij „Bleeklust”,
HAASTRECHT, bij Gouda.**

FRANS MIGA

MEC. DENTIST.

VAN KINSBERGENSTRAAT 78. □ DEN HAAG.

Dagelijks te consulteeren van 9-4 voor plaatsing van
KUNSTTANDEN en GEBITTEN.

Speciale bewerking voor de Tropen.

bevolkt, dat het de vraag nog is, of 'n het te kort kan voorzien woran door aankopen uit hetgeen men aan fondsen leziet.

„Het is een slechte inzet — zegt het blad, — dat reeds het eerste belastingjaar einligt met rijtschaarschte, dus interen en wei in de Kanau-districten, een paar negari's van Oud-Agam en het grootste deel der afdeeling Padang, Pandjang, terwijl zij in Tanah Datar algemeen moet zijn.

Van minder beteekenis is het feit in Moeara Soengei Lolo en Silakang, behoorende tot de onderafdeeling Loobok Sikaping; daar toch komt schaarschte meer voor.

Het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*, merkt echter op:

„Het wil ons toeschijnen, dat de *Sum. bode* hier spijkers op laag water zoekt, door de rijtschaarschte, welke dreigt, in verband te brengen met de belasting.

„Men moge oordeelen, zooals men wil, over de manier, waarop de Regeering bij de invoering der belasting is te werk gegaan, over rechtvaardigheid der belasting zelve valt niet te discussiëren. Het was niet rechtvaardig, dat de Javaan bij voortdurend moest betalen de bestuursuitgaven van Sumatra, en het is niet anders dan tendentius te noemen van de *Sum. bode* om nu, door gewrongen berichtjes als 't bovenstaande, stemming te blijven maken tegen een belasting, welke invoering als een *fait accompli* dient te worden geaccepteerd, hoe groot en talrijk dan ook de onhandigheden en misslagen mogen zijn geweest, die aan de invoering zijn voorafgegaan, of die hebben vergezeld.

* * *

Chineesche Journalistiek.

Men schrijft aan het „Soer. Hbl.“: Aangekondigd is de verschijning op 15 November a.s. van een veertiendaagsch tijdschrift, uitgevers het chineesch leesgezelschap Sinar Tiong Hoa te Besoeki. Behalve wetenschappelijke(?) onderwerpen voor de mannen zal het tijdschrift wetenswaardigheden bevatten op het gebied van kookkunst, handwerken en huishouding.

Volgens den directeur van genoemd leesgezelschap te Besoeki, worden de Chineezers in Indië aangespoord, hunne medewerking te verleenen aan het op 1 Sept. j.l. te Hongkong verschenen maleische blad „Pembrita Tjoeng Hoan, dat de Indo-Chineezers op de hoogte zal houden van gebeurtenissen in Tiong Kok (China). De hoofdredacteur is een op Sumatra geboren Chinees met een engelschen naam — volgens het Soer. Hbl. — t. w. Mac Jut Son. Hierin vergist zich het blad: het is de volgens Hongkong-dialect uitgesproken naam van onzen gewezen stadgenoot, Mak Pak Soen, zegt de *Sumatra bode*.

* * *

Een nieuwe caoutchoucfabriek.

Naar de *N. Soer. Ct.* verneemt, nadert de caoutchoucfabriek, die op Paré, nabij Kali Boenting gebouwd wordt door een der chineesche officieren van Kediri, haar voltooiing, het wordt een groot etablissement.

De officier moet zich steeds veel geïnteresseerd hebben voor bedoeld artikel en zijn dan ook bij wijze van voorschot gelden tot een aanzienlijk bedrag aan de bevolking verstrekt voor den aanplant daarvan.

* * *

Een schril contrast.

Ter gelegenheid van de races gaf de Regeering aan de chefs van de Gouv. bureaux verlof om de kantoren te sluiten. De ambtenaren werden in de gelegenheid gesteld om deze nuttige sport te gaan bijwonen, geld van anderen te winnen, of aan anderen hun geld te verliezen. Veel is daar niet tegen. De handel heeft ook *holidays*, en ten slotte moeten de menschen zelf weten wat zij doen.

Gisteren was 't voor den Inlander de feestdag. Voor hem is er slechts één in een jaar. Alle gouv. bureaux waren geopend.....

Het is de bedoeling van deze opmerking niet om de noodzakelijkheid van nog een vrijen dag aan te toonen, maar wel om te wijzen op eene tegenstelling. Er is n.l. eenig verschil in de égaris, die men der Bat. Buiten Wedloop sociëteit bewijst en die welke men jegens de milioenen van onze bevolking in acht neemt. Ons dunkt, dat in den vervolge hierop wel eens mag worden gelet, vindt het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*

* * *

Autodienst over Makassar.

Over een auto-dienst van Paré-Paré over Makassar schrijft een correspondent van de *Loc.:* Groote dingen zijn op til!

De heer Piie is van plan een auto-dienst te openen van Paré Paré over Makassar, Bonthain naar Balang Nipa, met Makassar als hoofdstation.

Vijf auto's zullen voorloopig twee keer per week de verbinding tot stand te brengen. Gouvernementspassagiers en post zullen gratis worden vervoerd, mits... het gouvernement maandelijks met 1500 gulden bijspringt.

Ik beschik niet over voldoende gegevens om na te gaan of de regeering al dan niet voordeel bij de affaire zou hebben, maar ik vrees met groote vrees, dat zij niet geneigd zal zijn, een dergelijk contract aan te gaan.

't Was echter, dunkt me, voor een jaar te probeeren. Daar er in de naaste toekomst natuurlijk nog geen sprake is van een spoorweg, zou een geregelde auto-dienst geen verwerpelijk surrogaat zijn en verdient de poging om een snellere verbinding tot stand te brengen — afgescheiden van geldelijk voor- of nadeel — den steun der regeering.

Mocht het plan verwezenlijkt worden, dan behoeven de wegen dringend verbetering, besluit het blad.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In een hoofdarikel, getiteld „*Mengloearkan peboh* (het zweet er uit drijven), dat ons een idee geeft, hoe de Maleier tegenwoordig denkt, zegt de *Tjahaja Sumatra* *), dat van Gouvernementswege ten behoeve van de Sumatranen nog geene ambachtsscholen bestaan, doch, dat deze mettertijd wel zullen verrijzen, mits men maar niet op eene onbescheiden wijze aandringt. Op Java heeft men zelfs de belangen der blinden niet uit het oog verloren. Op de tentoonstelling te Medan bij gelegenheid van Koninginneverjaardag hebben van uit Java daaraan gezonden blinden hunne vaardigheid laten zien in het maken van bezems, het slaan van touw van *idjoek* (eene vezelstof, afkomstig van den ardupaam, *Arenga sacharifera*), het vlechten van manden van rotan, het bakken van vaatwerk van klei, enz. In afwachting van de oprichting van staatsambachtsscholen, moet men alvast beginnen met uit zijn eigen zich op het vervaardigen van houten meubelen toe te leggen en verschillende soorten van werktuigen aan te wenden, om het zweet uit het lichaam te drijven. Hoe meer gereedschappen men gebruikt, hoe beter en fijner het werk is. Men beginne met eerst beitel en bijl te slijpen; zijn deze scherp, dan zaagt men de noodige planken en timmert daarna zijne gereedschapskist. Later maakt men andere voorwerpen en meubelen. Hoe langer men werkt, hoe meer handigheid men krijgt, mits men slechts met verstand arbeide. Welk ambacht men uitoefent, als dat geschiedt met ijver, zal men succes hebben.

Een ander artikel, „*Pernyagaän* (handel), bespreekt den vooruitgang van Deli door de ontginning van gronden voor de tabakscultuur en de vestiging van europeesche ondernemers en honderden arbeiders van javaanschen en chineeschen landaard, die veel geld verdienen.

Vele goederen, in het Minangkabausche vervaardigd, zooals gewezen stoffen, kajins, sandalen, rotan matten, sieraden van zilver of verzilverd koper (oorbellen, armbanden, ringen, knopen, haarpennen) zullen er wel aftrek vinden, maar men moet ze er heen brengen. De schrijver geeft den weg aan, welke de handelaar te volgen heeft. Wat men niet in Deli kwijt kan raken, bringe men naar het schiereiland Malakka. Veel buffels worden tegenwoordig van Padanglawas naar Medan uitgevoerd voor de slachtbank.

Elize betuigt haren dank aan den Redacteur Datoe Soetan Maharadja voor de moeite, welke hij zich gegeven heeft om de vereniging „Coöperatie Minangkabau Laras nan Doea” te Padang op te richten en hoopt, dat deze vereniging als voorbeeld tot navolging moge strekken. Zij wijst er op, dat er op Sumatra thans een streven bestaat om zich te ontwikkelen en spreekt den wensch uit, dat het „*Tijdschrift Sociëteit Madjoe*” te Fort de Kock algemeen verspreid worde en dat ieder kamponghoofd in staat zij het tegen lagen prijs te koop. Zij, die lezen kunnen, moeten den inhoud aan hunne omgeving verklaren.

*) Waarom dit woord aldus en niet „Soematra” geschreven wordt, is ons niet recht duidelijk.

Het dertigste nummer van de *Tjahaja Sumatra* bevat eene uitvoerige correspondentie uit Mekka. Daarin wordt beschreven een gevecht tusschen turksche troepen en Bedoeinen, waar bij van deze laatsten ongeveer 300 omkwamen.

Verder vertelt de correspondent o.a., dat de sjerif van Mekka eenige oelema's naar Medina had gezonden, om hem te vertegenwoordigen bij de opening van de spoorbaan, die tot deze stad is gevorderd en dat Raib Basja, gouverneur van Hidjaz (het heilig gebied) om zijne misdrijven is gevangen gezet.

Ook maakt hij melding van het feit, dat een 600-tal bedevaartgangers uit Batavia niet dadelijk aan wal mochten gaan, maar eenige dagen op de reede van Djedda aan boord moesten blijven, omdat men bevreesd was, dat zij door Bedoeinen beroofd zouden worden. Zij mochten eerst debarkeeren, toen nog drie andere schepen met pelgrims te Djedda waren aangekomen.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Bacoven-Cultuur.

Onze West vernam, dat de pogingen, die ijverig worden aangewend in Suriname om de bacovencultuur in discrediet te brengen, nog niet alle vertrouwen in Nederland hebben vernietigd.

De Surinaamsche Bank heeft telegrafisch bericht ontvangen, dat een nieuw crediet van f 45000 beschikbaar is gesteld voor uitbreiding van de bacovencultuur op de pl. Sorgvliet. Men weet, dat deze plantage, die aan een naamloze vennootschap behoort, onder directie staat van de Bank.

Volgens het oorspronkelijk plan zou in 3 jaren op die plantage 65 HA. worden aangebracht in bacoven. Door het nieuwe crediet zal die aanplant waarschijnlijk met 60 HA. kunnen worden uitgebreid. Indien tijdig over de noodige arbeidskrachten kan worden beschikt, hoopt men in Maart a.s. den nieuwen aanplant in den grond te hebben, zoodat de oogst, 14 maanden later, valt in de maanden waarin de Fruit Company de hoogste prijzen betaalt.

Saramacca—Coppename.

Verder vernam het blad, dat aan de Saramacca spoorwegcommissie mede opgedragen is, haar oordeel uit te spreken over een kunstmatige verbinding van de Saramacca met de Coppename.

* * *

CURAÇAO.

De „Curaçaosche Maatschappij”.

Den 19 October II. hield de Curaçaosche Maatschappij tot bevordering van Landbouw, Veeteelt, Zoutwinning en Visserij haar jaarlijkse algemeene vergadering.

De voorzitter H. H. R. Chapman, aan de beurt van aftreden zijnde, wilde, nu de maatschappij vijf jaar had gewerkt, een terugblik werpen over hare werkzaamheden. Die werkzaamheden waren, volgens den voorzitter, vele en vruchtbare.

Een der voornaamste vruchten was wel, volgens spreker, het gestadig toenemen der algemeene belangstelling in den landbouw, van Regeering en Koloniaal Bestuur, maar ook van de particulieren. Vroeger was het bedrijf in minachting, thans in eere.

Gelijk alle jaarvergaderingen werd ook deze zeer slecht bezocht en sprak de voorzitter slechts voor een 15-tal leden, schreef de *Amigoe*.

Bij de verkiezing der aftredende bestuursleden werden de voorzitter en de secretaris, de heer G. B. Dussel, herkozen.

Hoeden-industrie.

Aan het jaarverslag van bovengenoemde maatschappij wordt door de *Amigoe* o. a. het volgende ontleend:

„Het jaar 1907 eischte van de Maatschappij wederom groote opofferingen ten behoeve van de bevordering der Curaçaosche Panama-hoedenindustrie. De bevordering dezer industrie, het doen aanleeren van de kunst om fijne stroohoeden te maken, meende de Maatschappij krachtig te moeten doorzetten, omdat het hier betreft een voornaam bestaansmiddel voor een groot deel der bevolking en de Curaçaosche Panama's thans meer en meer in het buitenland bekend raken.

Deze bemoeiingen kostten de Maatschappij evenwel veel. De kosten der bevordering van de vlechtindustrie, uitgegeven ten behoeve der verschillende vlechtcurssussen, hier en op de andere eilanden, beliepen over 1907 totaal f2510.04.

Over 1907 werden door de Maatschappij in stand gehouden drie cursussen in 't fijn vlechten van hoeden, t. w. op Curaçao: een aan de Overzijde en een op Pietermaai, en een cursus op Saba, terwijl de cursus op Bonaire werd gesubsidieerd.

Zooals men weet, werd vroeger het hoedenstroom hoofdzakelijk uit Venezuela betrokken. Nu wordt

van daar niets meer aangevoerd. Een koopman te Willemstad bestelde evenwel 100 balen hoedenstroo te Maracaibo, met verzoek de factuur naar New-York te zenden, om die aldus langs een omweg op Curaçao te krijgen. Hij had evenwel buiten Castro gerekend. 100 balen hoedenstroo voor New-York? En ze vlechten daar geen hoeden! Neen, dat is voor Curaçao! Ze mogen niet verzonden worden, gelastte Castro. En zoo zat men op Curaçao weer geduldig te wachten op de dingen die komen zullen.

Nieuwe wegen.

Intusschen is er reeds op gewezen, dat hoedenstroo niet alleen in Venezuela te krijgen is, doch ook elders te bekomen, wanneer men het maar van daar haalt. In den laatsten tijd begon de scheepvaart van Curaçao zich er dan ook reeds op toe te leggen om nieuwe wegen te zoeken, nu de vaart op Venezuela vice versa gesloten is.

Den 20 October ll. zetten twee zeilschepen van Curaçao koers naar Pto. Columbia en een derde naar San Pedro de Macoris op Santo Domingo.

De *Amigoe* teekende hierbij aan: „Dat gaat in de goede richting. Maracaibo blijft voorloopig nog voor ons gesloten, dus maar nieuwe havens opgezocht. Colombia en Santo Domingo kunnen met voordeel door onze schepen worden aangedaan. Ieder schip bracht nu al zoo wat een tiental passagiers naar de verschillende havens.

Daar is nog veel te weinig verkeer tusschen Colombia, Santo Domingo en Curaçao, dat kan nog heel wat toenemen.

Wij hopen, dat er een drukke vaart daarheen zal worden geopend en onderhouden, ook als de Venezolaansche havens weder voor ons openstaan.

Werkvolk voor Suriname.

Uit een mededeeling in de *Amigoe* schijnt te moeten worden opgemaakt, dat er niet veel zal komen van de uitzending van werkvolk uit de kolonie naar Suriname voor de bacovenondernemingen aldaar. Op Bonaire, waar de gelegenheid geopend was om te contracteren, was de animo oorspronkelijk nogal groot, maar toen de voorwaarden bekend werden: vrije overtocht en 40 tot 60 centen daags zonder den kost, bedankten allen die opgekomen waren. Het is zeker, dat wanneer met voeding een dagloon van 75 cents beloofd was, volstrekt niemand die condities zou geweigerd hebben, schreef de *Amigoe*.

Van Vreemde Koloniën.

Nog eens de dolle mollah.

Engeland schijnt het weer te kwaad te zullen krijgen met den dollen mollah, Mohamed-ben, Abdullah Hasan.

Door zijn optreden onlangs tegen bevriende stammen en zijn te kennen gegeven voornemen om de vijandelijkheden tegen Engeland te hervatten, heeft hij de overeenkomst verbroken, die hij in Maart 1905 met het Italiaansch bestuur sloot. Bij die overeenkomst had hij zich o.a. verbonden, de Italiaansche bescherming te aanvaarden en zich te onthouden van verdere aanvallen op de stammen, die onder Engelsche en Abessynische bescherming staan, terwijl hij tevens de Engelsche grens erkende. Men verneemt nu, dat de mollah voornemens is om hetzij tegen Berbera, dan wel tegen Bulhar of Zeila op te trekken, maar ofschoon de man beschikt over een groote mate van onverschrokkenheid, is het nauwelijks te gelooven, dat zulks het geval zal zijn, indien hij kans van slagen heeft voor een rooftocht in het omringend gebied. Met het oog op alle gebeurlijkheden zijn evenwel twee Engelsche kruisers, de „Fox” en de „Proserpine” voor Berbera gestationeerd en houden deze toezicht op de kust, waardoor zonder twijfel troebelen in de nabijheid der drie genoemde plaatsen zullen worden voorkomen.

Het achterland verkeert evenwel in een geheel andere positie en de landstreek biedt den mollah een uitstekende gelegenheid aan voor zijn tactiek, terwijl de uitgestrektheid het even moeilijk maakt den mollah daar op te sporen als een naald te vinden in een hooimijt.

Gedurende den veldtocht van 1902 werd den Engelschen goeden steun verleend door de Abessyniërs en het landen van troepen te Obbial in Italiaansch Somaliland maakte de zaak heel wat gemakkelijker voor de Engelschen, die daardoor in betrekkelijk korten tijd een belangrijke macht in het district Moedoeg konden brengen. In verband met de Obbiacolonne werd toen een detachement van Berbera naar Bohotte gezonden, en de Abessynische troepen ageerden langs den oever van de Webi-Sjebelli. En toch, niettegenstaande deze samenwerking, was de mollah den Engelschen te vlug af en wist hij de wijk te nemen naar de Noegal-vallei, waar hij en zijn volgelingen reeds zoo dikwerf een veilige wijkplaats vonden. Uitgebreide operatiën hadden nog plaats in 1903 en 1904, welke evenwel tot het binnenland beperkt bleven.

De strijdkrachten van den mollah danken hare redding aan de bewegelijkheid, en de bezwaren, welke de vervolgers hebben te overwinnen, als de

moeilijkheden van het transport en om in de behoefte aan drinkwater te voorzien. De kamee en zijn voor die streek de aangewezen lastdieren, en reeds worden, naar bericht wordt, 300 Arabieren in Aden aangeworven als kameedrijvers voor de aanstaande operatiën in Somaliland.

Het staat nog te bezien of de huidige onlusten een even grooten omvang zullen aannemen als te voren, maar er zijn aanwijzingen, dat de onrust onder de stammen aangroeit en de toestand ernstig kan worden.

Engeland is er volstrekt niet op gesteld om weer voor onbepaalden tijd het oorlogspad op te gaan, tot bestrijding van den mollah, maar het kan niet gedoogen dat de mollah ongestraft de stammen onder Engelsche bescherming lastig valt.

Waarschijnlijk zal Engeland hierbij op den steun van Italië kunnen rekenen, daar er het Italiaansch bestuur ook veel aan moet gelegen zijn, dat zoo'n lastig heerschap, als de dolle mollah, die ook onlangs in Italiaansch Somaliland moet hebben gestookt, eindelijk onschadelijk wordt gemaakt.

Fransche pacificatie in Centraal-Afrika.

Uitvoerige berichten, die nu eerst binnenkwamen, maken melding van een bloedig gevecht, dat den 16en Juni ll. te Djoea, 32 kilometer ten oosten van den Franschen post Ati, werd geleverd tusschen een van dien post uitgezonden mobiele colonne, onder het bevel van den majoor Julien, en het leger van den Aguide-el-Mahamide van Wadai.

Het gevecht, dat slechts 2 uren duurde, eindigde met de volslagen nederlaag der lieden van Wadai, die 2000 dooden verloren, terwijl 2 hunner hoofdlieden werden gewond van andere gewonden hummerzijds wordt niet gerept.

Aan Fransche zijde bedroegen de verliezen 7 dooden en 22 gewonden, o. w. 2 Europeanen.

In de „Dépêche Coloniale” wordt door den berichtgever nog daaraan toegevoegd, dat de colonne Julien, den 15 Juni 's avonds uitgetrokken, reeds den volgende avond terugkeerde, na in 28 uren tijds 69 kilometer te hebben afgelegd en in het voorbijgaan een overwinning te hebben bevochten.

De „Dép. Coloniale” heeft aan het relaas van deze bloedige ontmoeting niets toe te voegen, en toch was het in datzelfde blad, dat eenige dagen geleden een schrijven verscheen, waarin met zalvende voldoening werd opgemerkt, dat uit de be-raadslagingen over de Indische begroting bleek, dat nu eindelijk het voornemen bestond om in Atjeh op meer humane wijze te werk te gaan.

Nergens werd of wordt, noch kan een „koloniale” oorlog humaan worden gevoerd. Overal elders in het buitenland ziet men dat ook in, maar waar hier te lande zoovelen beweren, dat het wél gaat, ondanks de ondervinding overal elders opgedaan van het tegendeel, kan men vreemden critici t niet euvel duiden, wanneer zij meenen het recht te hebben, zulks ook van ons te verlangen.

Opium en Ceylon.

De „Straits Budget” had het over de opium-decreten in China en zeide, dat het voorbeeld van China navolging vond in Ceylon.

„Wij hebben, schreef het blad, juist een afschrift ontvangen van een ontwerp-verordening betreffende de wijziging der wet op invoer, verkoop en uitgifte van opium in de kroonkolonie Ceylon. Waarom die kolonie er zoo vlug bij moet zijn, daar waar de engelen, die over de belangen van Hongkong en Singapore waken, vreezen den weg te betreden of in elk geval op het oogenblik het van zich afzetten dien te betreden, is een zaak, waaromtrent wij erkennen niet volledig of genoegzaam te zijn ingelicht. Maar de bepalingen van de wet, die nu voorgesteld wordt in plaats van de thans bestaande, hebben veel van een copie van het Chinese decreet.

„Het bestuur der kolonie alleen vermag opium in te voeren; het geeft vergunningen uit aan opiumschuivers, die slechts een bepaalde hoeveelheid mogen ontvangen en niet meer. Die hoeveelheid moet evenals in China geleidelijk worden verminderd. Natuurlijk ziet men in de kolonie een grooter streven om de bestaande belangen te sparen dan in China, want den handelaren is niet zulk een korten termijn gesteld om den verkoop geheel te staken, terwijl op Ceylon ook niet als in China de opium-verkooper zich uitsluitend tot den verkoop van opium moet bepalen met 't vooruitzicht daardoor binnen enkele jaren den ondergang tegemoet te gaan.

„De toestanden op Ceylon zijn verschillend van die in Hongkong en Singapore. Men treft er bijvoorbeeld veel minder Chineezen aan.

„Indien het bestuur van Ceylon handelt op strikte bevelen uit het moederland, kunnen wij slechts onze deelneming betuigen, maar wij blijven hopen, dat de besturen in het Verre Oosten krachtig weerstand zullen bieden aan het pogen om hen tot een optreden te bewegen, dat zoowel uit financieel als moreel oogpunt rampzalig zou kunnen blijken.

„De regering in het moederland, waarbij 't hoogste gezag berust, zou ten minste moeten worden gedwongen, om het oordeel te vernemen van personen ter plaatse zelve, die een grondige kennis

bezitten van het opium-vraagstuk, van verschillend standpunt bekeken.

De Engelschen in Engelsch-Indië.

Onlangs hebben in Engeland twee personen den toestand in Engelsch-Indië uiteengezet, van het standpunt der hervormers in Indië bekeken.

De bekende nationalist Laj Put Rai, die reeds eenmaal verbannen werd uit Indië wegens opruiende taal, sprak te Manchester. Hij verklaarde, dat vreemde overheersching in het algemeen voor een volk een tegennatuurlijke zaak is.

De Engelsche overheersching in Indië heeft volgens hem schipbreuk geleden, omdat men geweigerd heeft den Hindoes hun eigen instellingen te laten behouden en hun het geraamte der Engelsche instellingen heeft geschonken. Het resultaat was een hybridisch stelsel, dat de gebreken bevat van zijn dubbelen oorsprong.

Het Indische volk is geduldig, voegde spreker daaraan toe, en het is over het algemeen gekant tegen het middel van het geweld; het verlangt en hoopt op een vreedzame ontwikkeling, die het in staat zal stellen zelf het bestier zijner zaken ter hand te nemen. Bijgevolg zullen, indien men de politiek blijft voeren, waarbij geen rekening wordt gehouden met de aspiratiën van den inlander, de gevolgen hoogst nadeelig kunnen zijn. Men heeft tot nu toe niets gedaan om de verschillende deelen van het volk tot elkaar te brengen; integendeel is de tot nu toe gevolgde politiek geweest om die deelen tegen elkander op te zetten.

Aan het Britsche beschavingswerk kan volgens hem het verwijt niet ontgaan, dat zij de bevolking van Indië niet tot één volk heeft weten te maken.

Een andere spreker Rambhay Dutta Chowdry van Lahore had het te Londen over de oorzaken der ontevredenheid onder de Hindoes.

Hoe komt het, vroeg hij, dat Indië, het meest vruchtbare land ter wereld, dat door groote stroomen wordt besproeid, die op sommige plaatsen een breedte hebben van 20 mijlen, voortdurend van hongersnood en pest te lijden heeft?

Van 1860 tot 1900 zijn er, volgens de officiële statistieken, niet minder dan twintig tijdperken van hongersnood geweest; van 1875 tot 1900 zijn 26 miljoen inwoners van honger omgekomen, terwijl in de laatste 11 jaren bijna 7 miljoen tengevolge van pest kwamen te sterven. In 1866 en 1877 bedroeg het aantal sterfgevallen, tengevolge van hongersnood of pest, 8 miljoen. Omstreeks dien tijd gaf de ingestelde bijzondere commissie twee middelen in overweging, welke niet werden toegepast. Het eerste had betrekking op de irrigatie, het andere was de bevordering der inlandsche nijverheid. Men is wel eindelijk er toe overgegaan enkele irrigatie-werken te ondernemen, maar slechts in drie van de 23 provinciën.

Spreker gaf vervolgens een beschrijving van de pijnlijke tooneelen, die hij bijwoonde. Hij zeide vrouwen van uitputting langs den weg te hebben zien neervallen, niet in staat om haar kinderen te voeden. Jaarlijks komen in Indië minstens een miljoen menschen van honger om.

Een andere reden van ontevredenheid is de onbeschofftheid en de wreedheid van den blanke tegenover den inboorling. Deze ziet zich alle dagen in het openbaar, op straat, in zijn dorp, voor de rechtbank en zelfs aan boord beleedigd.

De inboorlingen zijn echter niet veeleischend, zoo besloot Rambhay Dutta Chowdry. Zij vragen enkel het recht om hun onderkoning en een minderheid in de raden niet te benoemen, maar te kiezen. Zij vragen voor alles, niet mishandeld te worden.

Evenals ten onzent zijn het evenwel niet de Indiërs zelve, die de zwaarste beschuldigingen tegen hunne overheerschers inbrengen.

Zoo is er indertijd in Engelsch-Indië een zekere Nevinson geweest, door een dagblad uitgezonden om poolshoogte van den toestand te nemen. Hij was daar in den tijd van het op zoo jammerlijke wijze omgekomen laatste Indisch Nationaal Congres, toen men een proefje kreeg, hoe het er in Indië uit zou zien, indien de Indiërs hunne zaken zelve zouden bestieren.

De heer Nevinson heeft van zijne bevindingen verslag uitgebracht en heeft het daarin ook al weer over de onbeschofftheid van zijn landgenooten tegenover den inboorling. De man verklaart zelf in zijn boek eens een eenvoudigen dienaar van het gouvernement, blijkbaar dus tegen zijn wil, te hebben opgecommandeerd 's morgens in de vroege om een wagen voor hem te halen en hem naar zijne bestemming te brengen. Hij maakt er nu 'n mop van omdat hij het zelf deed; had een of andere „bureaucaat” of Engelsch-Indiër het gedaan, dan zou hij geen uitdrukking sterk genoeg hebben kunnen vinden om dat af te keuren.

Nevinson merkt ook de goede zijden van zijn landgenooten op. Hij preekt het bestuur van sir John Hewett in de Vereenigde Provinciën en erkende, „dat de ijver en de deelneming onzer ambtenaren het best uitkomen in tijden van hongersnood”.

Maar onmiddellijk volgt daarop weer de douche. De lieden, die in gewone tijden volgens hem alle Indiërs zonder onderscheid met de hun eigen

hooghartigheid zouden behandelen, zijn bereid in tijden van nood voor de Indiërs te sterven, erkent hij. Maar daar is niets in om te bewonderen. De deelneming, die zij aan den dag leggen, is eenvoudig conventioneel en niet meer. Het is, zegt hij, de „traditie van onze oude landeigenaren, een reliquie van adeldom en zijn verplichtingen en zoo lang als onze overheersching even onbetwist is als die van een aanvoerder of van een dominé zijn wij zeer gelukkig in de uitoefening van deze soort beschermende toewijding.”

De „Times of India”, die het geschrift besprak, zeide tevergeefs daarin iets gezocht te hebben, dat op een nuttigen wenk geleek in deze tijden van moeilijkheden en onrust, die Engeland en Indië doormaken.

Wij kennen dat soort van critici ook ten onzent, die slechts afbreken kunnen, maar niet weten wat ze in de plaats moeten stellen van hetgeen zij omverhalen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Indische Mercur. No. 46.

In dit Nr. is opgenomen de discussie, gevolgd op de door den heer van Lawick gehouden voordracht over de particuliere suikerindustrie op Java. Het moge waar zijn, dat deze industrie vele vijanden telt, uit de debatten is hiervan niet veel gebleken. In hoofdzaak was het de heer Eijken, die eenige punten van des inleider's rede bestreed, hoewel ook hij „niets wenscht te zeggen ten nadeele van de suikercultuur.” De heer van Santen zeide dat „niemand de suikercultuur een beter hart toedraagt dan hij”, terwijl Mr. Abandanon „behoort tot de menschen, die voor de suikerindustrie een groote vereering hebben.” Het was voornamelijk evenwel Mr. Ramaer, die zich aan de zijde van den heer van Lawick schaarde, ja, zelfs van oordeel was, dat deze niet ver genoeg was gegaan. „Het komt mij voor — aldus o.m. Mr. Ramaer — „dat de rede van den heer van Lawick voornamelijk een philippica is geweest tegen de beweringen van enkele leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, want van den aanvang af tot het einde toe is zij eene kritiek geweest op hetgeen door enkele leden van dat lichaam in verschillende staatsstukken en bij de beraadslagingen over de Indische begroting is gezegd, en nu komt het mij voor, dat wij, suikerfabrikanten, niet genoeg doen met ons te verdedigen tegen die kritiek, maar dieper dienen na te gaan, waaraan de beweging tegen de suikercultuur haar oorsprong te danken heeft. Ik zou ook liever het woord „beweging” in dit verband niet willen gebruiken, maar liever spreken van eene strooming.” En deze strooming openbaart zich niet bij „enkele leden” van de Staten-Generaal, maar vindt ook ingang „bij de Indische ambtenaren, bij hen, die door directe aanraking met de inlandische bevolking op den gang van zaken plaatselijk veel invloed kunnen uitoefenen.” Ten bewijze daarvan haalt de heer Ramaer daarop eenige publicaties uit den jongsten tijd aan.

„Het eene is een stuk van den heer Mühlentfeld, een jeugdig controleur, die al vroeger een woord heeft gesproken over de suikercultuur in alles behalve waardeeren zin. Het stuk, waarop ik thans het oog heb, vindt men in de all. Aug.—Juli van dit jaar van het tijdschrift B.B. Daarin lees ik eenige woorden tegen de suikercultuur, die als karakteristiek kunnen gelden van de denkbeelden, die bij sommige jeugdige leden van het Binn. Bestuur ingang vinden... Ik lees hier: „Menschen, die liever moesten bedenken, dat zij feitelijk 't brood van den inlander eten, fabrikanten, die jaarlijks tonnen winst boeken, dank zij de lage grondhuurprijzen en dito loonen, lieden, die zich vaak niet de minste moeite geven om het vertrouwen van den Javaan te winnen, onder dezulken vindt men juist degenen, die als axioma proclameeren: „de inlander is onbetrouwbaar.” Deze uitspraak is den heer Ramaer al te kras, als hij zegt: Het is dus omgekeerd als wij in onze naïviteit hebben gedacht: het zijn niet de inlanders, die ons brood eten, neen, wij eten het hunne. Dit is een opvatting, die tegenwoordig onder de jonge ambtenaren ingang vindt.”

„Het tweede stukje is nog sterker; het is te vinden in de Ind. Gids van November en van de hand van den controleur F. J. Couwenberg, die het ook noodig oordeelt over de suikercultuur het een en ander te eggen, waarbij deze het eveneens moet ontgelden.”

Enkele beweringen van Mr. Ramaer vonden daarop bestrijding door Mr. Abandanon, waarna de voorzitter der vergadering, de heer P. J. van Houten, o.m. tot besluit in het midden bracht: „de heer van Lawick, die geen belanghebbende is bij de suikercultuur, maar als ambtenaar de zaken met onbevangenheid heeft kunnen bezien, heelt met groote scherpzinnigheid getoond, dat er een beweging bestaat, die hoe langer hoe sterker schijnt te worden tegen de suikerindustrie tot groot nadeel van de grootste cultuur op Java, waarin door de bevolking het meeste wordt verdiend en waardoor de meeste welvaart wordt verspreid.”

Van de overige (meerendeels belangrijke) bijdragen, welke dit Mercur-nummer bevat, noemen wij: Bevloeiing van de tabaksveelden in Deli (met 3 platen), door N(audin) t(en) C(ate). — De Swalöfische selectie-methode in de koffiecultuur, door T. Ottolander. — Een buitenlandsche stem over Sumatra-tabak (nl. de heer E. Mathieu, een oud-Borneotabakker in de Straits-Times). — Tabakscultuur in Birma. — De uitvoer van tabak, sigaren en sigaretten van de Philippijnen gedurende de eerste negen jaren der Amerikaansche bezetting. — Tabakscultuur in Rusland. — Tabakscultuur in Queensland. — Tabakscultuur in Ierland. — Uitvoer van tabak uit Brazilië in 1907. — De hooge tabaksprijzen en een belangrijk onderzoek door de Regeering der Ver. Staten van N.-A. — Prijsvragen 1908 van de Soekaboemische Landbouwvereniging. — Over het door inlanders in Ned.-Indië te vereenen credietverband. — Hervorming van het belastingstelsel van Curaçao. — Bacovenkultuur in Suriname. — Benevens de gewone wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië.

No. 26 bevat allereerst het vervolg der beschouwingen van den heer J. Ph. Ermeling over de toekomst van Soerabaja als handels- en oorlogshaven in gevaar (met kaartjes). — Voorts het portret van Mej. Ant. Ross kopf, (hoofd der meisjesschool te Djokjakarta), met een waardeerend bijschrift door Mevr. T. ter Horst—de Boer ter gelegenheid der benoeming van de eerste tot Ridder der orde van Oranje-Nassau. — Een Chineesch feest te Soerabaja (met afbeeldingen). — Zoomede het vervolg van „De stille kracht”, oorspronkelijk Indisch blijspel in drie bedrijven.

De Katholieke Missiën.

De Nov. aflevering van dit zendingstijdschrift bevat een tweetal bijdragen, welke hier vermelding verdienen, n.l.: Een blik op Nederlandsch Oost-Indië vóór vijftig jaar en thans, waarbij de schr. voornamelijk put uit het hort geleden verschenen werk: De Roomsche Kath. missie in Ned. Oost-Indië. Eene historische schets, door Arn. J. H. van der Velde; en Een bezoek bij de Papoea's, door Pater H. Wortel waarin in weinige bladzijden heel wat wetenswaardigs van land en volk van Nieuw-Guinea wordt medegedeeld.

Eigen Haard. No. 47.

Evenals het Weekblad voor Indië van eenige weken geleden, bevat ook thans Eigen Haard een fraai geïllustreerd artikel door H. Kuijper-Levert, over De Nieuwe Landskoepokinrichting te Weltevreden, een inrichting, waarop met trots kan worden gewezen, dank zij de onbekrompen wijze, waarop de Regeering de uitvoering heeft mogelijk gemaakt. Wij stippen enkele punten uit het artikel aan, voor zoover deze betrekking hebben op de geschiedenis der koepokinrichting in Indië.

Nadat in 1797 de koepokinrichting door Jenner was ontdekt, werd zij in 1804 voor het eerst in Ned.-Indië ingevoerd. Van uit Mauritius werd de koepokstof naar Batavia overgebracht, en wel door steeds nieuwe slavenkinderen, die voor dit doel meegenomen waren, in te enten. Van daaruit werd de koepokstof over geheel Indië verspreid en door voortdurend overenten van arm op arm aangehouden. Herhaaldelijk kwam het echter voor, dat de vaccine in een bepaald gewest uitstierf en dat hierin voorzien moest worden door of geconserveerde entstof, of ingeënte kinderen te zenden, wat met de gebrekkige verkeersmiddelen veel bezwaar opleverde.

Om zooveel mogelijk te trachten den geregelde gang van den vaccinedienst te waarborgen,

werd in 1869 begonnen met de uitzending van geconserveerde angtmale entstof uit Nederland. Maar ook deze proef mislukte, daar door de lange reis maar al te dikwijls alle werkzaamheid van de koepokstof te loor ging.

In 1879 besloot de Regeering aan den wensch van velen, om in Indië een eigen Pare-Vaccinogène te stichten, te voldoen, doch verschillende proefnemingen in die richting mislukten telkenmale, totdat eindelijk in 1891 een dergelijk Pare tot stand kwam, dank zij de ijverige pogtingen van den toenmaligen officier van gezondheid Schuckink Kool. Waar bij het inenten van arm op arm steeds kans bestond om huidziekten, lepra of syphilis over te brengen, was thans dit gevaar, bij inenting met animale koepokstof, tot nul gereduceerd.

Door de betere resultaten, verkregen door inenten met animale entstof, werd de aanvraag steeds groter. Terwijl in 1897 (het jaar, voorafgaande aan dat, waarop verandering werd gebracht in de wijze van inenting) een totale hoeveelheid vaccine werd verzonden, voldoende voor 37000 personen, steeg deze hoeveelheid in den loop van 10 jaar zoodanig, dat in 1907 eene hoeveelheid, voldoende voor 2039000 personen, werd verstuurd; eene toename, die enorm mag genoemd worden, als men bedenkt, dat de hoeveelheid vaccine in 1907 verzonden 54 maal groter was dan 10 jaar vroeger en er dus in 1 week meer werd verstuurd dan in 1897 in een heel jaar. Bij eene vergelijking met andere gelijksoortige inrichtingen wordt eerst duidelijk wat de inrichting te Weltevreden te betekenen heeft. Zoo verstuurde de Rijksinrichting in Utrecht in 1906 een hoeveelheid vaccine voor ongeveer 48000 personen. In Duitschland bestaan — om een ander voorbeeld te noemen — 22 koepokinrichtingen, die tezamen jaarlijks eene hoeveelheid entstof hebben te leveren voor ruim 3000.000 inentingen, terwijl, indien de inrichting te Weltevreden op haar volle productie zal zijn gekomen, wat, nu over meerdere ruimte beschikt kan worden, weldra het geval zal zijn, zij jaarlijks eene hoeveelheid vaccine te verzenden zal hebben voor 3 à 4000.000 inentingen, dus meer dan 22 inrichtingen in Duitschland te zamen. Zij zal dan ongetwijfeld behooren tot een der grootste inrichtingen op dit gebied.

Practische werken voor houders van paarden in Ned.-Indië door Pacor. Geïllustreerd met 12 uitslaande platen, benevens eenige afbeeldingen tusschen den tekst. Batavia, G. Kolff & Co., 1908. So.

Gaarne brengen we dit werk onder de aandacht van hen, die later in de Oost een betrekking hopen te erlangen, waarbij zij in het bezit van een dienstpaard zullen worden gesteld, en eveneens van hen, die uit liefhebberij paarden wenschen te houden; ze zullen er alles in vinden wat hen op de hoogte kan stellen van de eigenschappen van ons voornaamste huisdier en van de wijze, waarop het behandeld moet worden. Het mag toch van voldoende bekendheid worden geacht, dat de Inlander al bijzonder weinig gevoelt voor het paard; hij houdt alleen van den buffel, waarmede hij is opgegroeid en die hem bij den landbouw helpt. Wel vindt men — aldus de schrijver in zijn Voorwoord — „in de groote hoofdplaatsen eene klasse van zoogenaamde „paardenjongens”, die, mits onder voortdurend toezicht, hun werk niet al te slecht verrichten, maar meer dan strikt noodzakelijk is, bemoeien zij zich niet met de hun toevertrouwde dieren.”

Korthedshalve laten wij h'er volgen een opgave der hoofdstukken, waarin het werk is verdeeld: I. De bouw van het paard; II. Paardensoorten in onze archipel. III. Behandeling, verpleging, voeding, enz. IV. Ouderdomskenmerken; V. Gebreken. VI. De hoeven. VII. Wenken bij aankoop van paarden. VIII. Het paardentuig.

Ten besluite zij ditmaal verwezen naar eenige, sedert het vorig overzicht verschenen nieuwe uitgaven.

Leidraad bij het bestudeeren van 't Galéla'sch op het eiland Halmahera, samengesteld door M. J. van Baarda, zendeling der Utrechtsche Zendingvereniging. Uitgave van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land en Volkenkunde van Ned.-Indië. 's-Gravenhage, Marinus Nijhoff. So.

Aus Insulinde. Malayische Reisebriefe von E. Haeckel. Zweite Auflage. Mit 72 Abbildungen und 4 Karten im Text sowie 7 Tafeln. Leipzig. A. Kröner. 80.

De Inlander vóór en na de stichting van het Algemeen Nederlandsch Verbond. Voordracht, gehouden op het XXXe Ned. Taal- en Letterkundig Congres te Leiden op den 27en Aug. 1908, door J. E. Tehupeior, Inlandsch arts te Amsterdam. Uitgegeven met medewerking van het Alg. Ned. Verbond. Uitgave van N. J. Boon te Amsterdam.

Van dit laatste werkje merken wij op dat het daarin behandelde reeds in het Kol. Weekblad van 24 Sept. j.l. in extenso werd opgenomen; voor onze lezers bevat het dus geen nieuws, behalve dan dat deze afzonderlijke uitgaaf keurig is geïllustreerd.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

- De Javabode t/m 28 October 1908; Het Bat. Nieuwsblad idem; Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem; De Sumatrapost t/m 28 October; Het Soer. Handelsblad t/m 27 October; Sumatrabode t/m 23 October; De Padanger idem; Delicourant t/m 24 October; Stem v. Indië No. 42; Weekblad v. Indië No. 26; t Onderwijs No. 41; Surinaamsch Kol. Nieuws- en Adv.blad t/m 30 Nieuwe Sur. Courant t/m No. 1883; (Oct. De Curaçoesche Courant t/m 16 October; Javasche Courant Nos. 85 en 86; Indisch Genootschap, vergadering 27 October; (De inheemsche rechtspraak in Indië); De Indische Mercuur No. 47; Ned.-Ind. Effectenblad No. 82; Kort verslag der vergaderingen van de Tweede Kamer der S.-G.

INGEZONDEN.

Het Nederlandsch in Insulinde. *)

De bedoeling van den heer Van Bennekom is ongetwijfeld uitmuntend. Maar kan zij verwezenlijkt worden op de wijze, die hij aangeeft?

Immers neen. Want dan zouden de bijna zes miljoen Nederlanders in Nederland hun taal moeten veranderen, een klank er in opnemen, die hun, behalve den Friezen, van nature vreemd is; dien zij bij t Duitsch en Fransch leeren slechts met groote moeite zich eigen maken. Ik geloof niet, dat men zooiets gedaan zou kunnen krijgen zelfs in Rusland; en kom er dan in Nederland eens om!

Maar bovendien is het volstrekt onnoodig.

1. Wat de sch betreft: wie Nederlandsch leert lezen, leert ook, dat deze aan t eind der woorden als s wordt uitgesproken, zoodat ze daar wel moeilijkheden kan opleveren in t schrijven, maar nooit in t spreken. En in t begin of midden — nu, men kan aan de jonge sinjo's en nonna's leeren, dat wie volstrekt niet kan uitspreken schip, dan maar zeggen moet skip of desnoods sekip.

2. Wat de g betreft: men kan hun evenzoo bij gebreken onvermogen leeren, dat het beter is te zeggen goed met de Javaansch-Maleische g (— de Deutsche en Friesche) dan hoed of koed.

3. Bovendien — en dit schijnt mij in dezen zelfs het éénige strikt noodige — kan men den Nederlander leeren zijn lachen te bedwingen, als de bruine of halfblanke broeder fouten maakt: — hij lacht immers ook niet om uw fouten in zijne taal? — opheldering te vragen in t zeldzame geval, dat die fouten tot onverstaaenbaarheid leiden; en anders te doen, alsof men er niets van bemerkt. Men schrijft vrij algemeen den Nederlander eer te weinig, dan te veel lachlust toe; zou hij dan niet kunnen leeren dien lust te weerstaan, waar er zoo gewichtige redenen voor zijn?

Amsterdam. Dr. W. ZUIDEMA.

*) Zie Kol. Weekblad No. 46, blz. 7.

Wij zijn het met den geachten inzender hierin volkomen eens. Red.-Comm.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

Table with 2 columns: Name and Contribution. Includes: de Heer L. van Vuuren 1 Lt. Inf. O. I. Amsterdam f 1.50 lid; L. Simons Lid Gem. Raad Amsterdam - 2.50; J. E. Tehupeior Arts - 1.50

Table with 2 columns: Name and Contribution. Includes: de Hrn. Gebr. Beijne Fabrikanten, Amsterd. f 1.50 lid; de Heer H. Stokhuijsen Muziekonderwijzer Apeldoorn - 1.50; J. H. Calmeijer Gep. Kapt. Lt. ter zee Apeldoorn - 1.50; J. van Gerrevin's Deventer - 2.—; E. E. Clarenbach 's-Gravenhage - 1.50; Jhr. R. F. van Raders oud ass. res. 's-Gravenhage - 2.50; W. van den Burg Paardenarts te kl. O. I. L. 's-Gravenhage - 2.50; Dr. R. A. I. Snethlage gep. Dirig. Off. v. Gez. 1 kl. 's-Gravenhage - 1.50; J. H. Winsser landheer Ned. Indië - 2.50; P. B. van Moorsel en comp. Koopl. Ned.-Indië - 1.50; J. W. Auffmorth gep. Gen. Majoor O. I. L. - 1.50; H. van Breen Haarlem - 1.50; Mevr. V. Daum geb. Brumstede part. 's-Gravenhage - 1.50; Mej. S. J. C. Bosscher Onderwijzeres met verlof 's-Gravenhage - 1.50; de Heer E. A. Scheider 1e Luit. O. I. L. 's-Gravenhage - 1.50; O. Horst Indol. Stud. Leiden - 1.50; J. Adam - 1.50; G. Bautnij - 1.50; A. K. Bosman - 1.50; J. G. Colenbrander - 1.50; Dool Arts - 1.50; J. A. Gorter Indol. - 1.50; Goeman Borgesius - 1.50; Himpe - 1.50; Leo Lips - 1.50; W. C. Mathes - 1.50; H. A. de Nooy - 1.50; E. Perné - 1.50; W. v. Rossem du Chattel Indol. Stud. Leiden - 1.50; F. A. E. Roelofs Indol. Stud. Leiden - 1.50; D. de Rochebrune Jr. - 1.50; Ch. van Spall - 1.50; Q. J. Terpstra - 1.50; Mr. J. J. Tichelaar - 1.50; C. Tieleman - 1.50; T. J. J. Trapman - 1.50; A. Voogd - 1.50; A. Vos v. Steenwijk - 1.50; P. Vijselaar Oud Employé Deli Mij. - 1.50; Clant fabrikant Alfén a/d. Rijn - 1.50; A. G. Hoolboom adm. Suikertabriek Kendal Nijmegen - 2.50; J. Olmtak Suriname - 2.50; Jhr. Pancras Clifford gep. Lt. kol. der mariniers Breda - 1.50 abon.; Schaank Nijmegen - 1.50; M. Bettinger Montmorency - 4.—

Aan Leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulststraat 51, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 23 Oct. 1908. No. 85.

Dit No. bevat het besluit, waarbij, in overeenstemming met de wenschen der hoofden en bevolking, onder rechtstreeksch bestuur van het Gouvernement zijn gebracht de Bataksche landschappen, bekend onder den algemeenen naam van Habirisan, terwijl bedoelde landschappen voorloopig een nieuwe onderafdeeling zullen vormen van de afd. Bataklanden der res. Tapanoei.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de geneesheer bij de tinwinning op Banka J. E. Muschart; de klerk bij het post- en tel.kantoor te Soerabaja, mej. C. M. Tissot.

Benoemd: tot adjunct-inspecteur van den pandhuisdienst E. W. Ph. M. Nittel.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. v. Fin., Mr. H. J. Boswijk; van den Dir. van Gouvernementsbedrijven E. F. O. Messchaert.

Benoemd: tot inspecteur van den pandhuisdienst G. C. Ph. d'Arnaud Gerkens; tot ambtenaar voor Chineesche zaken te Semarang J. L. J. F. Ezerman; tot 1e commies bij het Dep. van Gouvernementsbedrijven A. G. Florentinus; tot lid van den gemeenteraad van Meester Cornelis Mas Angga Winangoes, Mohamad Arief en Gouw Eng Djian.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Ranoelamongan, Raden Pramoe Koesoemo.

Benoemd: tot wedono van Ranoelamongan, Mas Hardjo Koesoemo; tot wedono van Adiarsa, Mas Mertadikoesoema; van Pangkalan, Raden Poera atmadja.

Geplaatst: in de res. Bali en Lombok de controleur C. J. Ketting Olivier.

Benoemd: tot controleur in het Gouv. Sumatra's Westkust Ph. C. Rappard; tot hulponderwijzeres, mej. H. M. Douwes Darlet.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den kapitein der inf. J. N. H. Lauweriks; wegens ziekte 2 jaar aan den idem A. Ruysch van Dugteren.

Bevorderd: tot 1e luitenant bij het wapen der inf. de 2e luit. S. H. Kluit.

Hersteld: bij aankomst in Indië in activiteit de van verlof terug verwacht wordende mil. apotheker 1e klas J. F. A. Pool.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof naar Europa aan den 2en machinist bij de Gouv. Marine C. E. Smith;

* * *

Uit de Javasche Courant van 27 Oct. 1908. No. 86.

Dit No. bevat het Besluit, waarbij bij wijze van tijdelijken maatregel in dienst worden gesteld een Hoofdambtenaar, met den titel van Adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen; een Adjunct-Adviseur voor idem (de eerste op een bezoldiging van 1250 gulden, de tweede op 800 gulden 's maands).

Benevens de Ordonnantie, waarin wijzigingen van het Reglement tot regeling van het rechtswezen in de Lampongsche districten, tengevolge der vereeniging van de afd. Sapoeitih, Toelangbawang en Sekampong, tot eene assistent-residentie: Sepoeitih-Toelangbawang.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den adj.-directeur bij de Gouv. kina-onderneming A. Groothoff.

Ontslagen: op verzoek eervol de ingenieur 1e kl. W. H. M. de Bruyn; de commies bij den post- en Tel.dienst G. P. M. Vermaasen; de contr. B.B., G. K. B. Agerbeek; de koffieinkoopkhuismeester te Bantoeeroedjeng Raden Soemawinata; te Sintang Si Tari galar Radja Malintang; de commies bij t Dep. van Fin. Ch. H. Maphar; de opz.-machinist S.S. op Java J. van Wachem; de klerk bij den Post- en Tel.dienst mej. E. van Eeke; de klerk bij den pandhuisdienst E. H. P. Hallegraeff.

Benoemd: tot lid bij den afd.raad van Deli R. J. Koppenol; der Preanger Regentschappen A. A. E. Lenné; tot hulpprediker te Piroe H. Krayer v. Aalst; te Sonder M. Birkhoff; tot ambtenaar 4e kl. bij de in- en uitvoerrechten L. W. C. Hemler; tot commies te Batavia J. F. Hoedt; te Kediri Ph. F. Creutzburg; te Meester Cornelis Ph. Majer; tot onderwijzer 3e kl. te Keboemen J. Nooy; te Toeban J. J. Munnikhuizen; tot lid in de commissie van toezicht over de op te richten opleidingsschool v. Inf. rechtskundigen: Mr. J. G. Pott, Mr. B. H. P. van der Zwaan; Dr. G. A. J. Hazen en A. H. Nijland.

Militair Departement.

Ontheven: eervol uit zijn betrekking van bataljonsadjutant de 1e luit. der inf. W. Bueno de Mesquita.

Benoemd: als zoodanig de 1e luitenant P. J. M. Smith.

Geplaatst: bij het 1e bataljon de 1e luit. E. F. W. C. Standenmaijer; te Willem I de idem G. v. Enst; bij het 12e bataljon de 2e luit. K. van Especcum.

Overgeplaatst: bij het 3e bat. de 2e luit. J. van Arkel; naar Lam Njong de 1e luit. A. J. C. Waalwijk; bij het 2e garnizoens bat. van Atjeh en Onderh. de 1e luit. C. C. Binkhorst.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.sj Prins Maurits; gezagvoerder M. S. v. d. Est; van West-Indië naar Amsterdam: Monseigneur J. C. Meeuwissen; Eerw. Pater J. Lohmeijer; Eerw. Frater Thadeus Ho-Ulan-Long en kind; Ho-Joe; C. M. Samuels; J. C. Sanders; F. Hasselman; J. Bachelot; E. Robert; mevr. M. Emanuels; mevr. C. Clevers; C. de Groot; J. Nedermeier.

Magazijn
Het Anker,
 49 Veenestraat,
 27 Heulstraat
Den Haag

Witte Goederen.
Uitzetten voor Nederland en Koloniën

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Vraag |
 Prijsopgaaf
 en
 Zichtzending.

E KOOP AANGEBODEN:

Een bijzonder mooi, compleet
 id Japansch Ontbijt-Servies,
 roed met goud.
 Japansche en Chineesche KOPJES en
 HOTELS met Deksel.
 Voorts een zoo goed als nieuw
 Alimonda-Toestel met Apparaten.
 Brieven fr. lett. L. Bur. dezer Courant.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).
 Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
 Directeur W. J. FONTEIN.
 Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
 Directeur J. WILDEMAN.

= RINCK =

Groote voorraad
 Taschjes, Portemonnaies, Portefeuelles
 enz. enz.

Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt
 bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.
 Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestraat.

VACANT.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.
 Telef. Interc. 4796. A

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het beste en soliedste adres voor de Indische familiën. — Export door
 geheel Europa. Extra aanbieding: gandaria assin per flesch f 1.10,
 versche samballans, boemboe's, ketjap benteng, klapperboter per 1/2
 kilo f 0.90 enz. enz.

Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,
W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA”

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS
 ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.
 PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
 STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING.
 HOEDEN EN PELTERIJEN.
 STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN
 EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

VACANT.

N.V. Electriche Drukkerij
„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2=4,
 Telephoonn. 4424 Den Haag.

Gouden Medaille.

Parijs 1907.

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR”

de middelen waarvan men het meest
 ces kan verwachten. Men vrage ter
 rtuiging daarvan aan, de vele attesten van
 stelden, welke gaarne op aanvraag franco
 is worden gezonden. Mondeling of schrift-
 jk ADVIES KOSTELOOS.

ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

NDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN
 Succes bijna altijd zeker.

= „UNICUM.” =

„UNICUM”'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk voor
 stof en model.
 „UNICUM” heeft bekwame vaklieden voor het repareren en
 oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
 „UNICUM” heeft een 1e klas Coupeur voor het vermaken
 van slecht passende Kleeding.
 „UNICUM” zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:

Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 4947.